

" โรคช็อกโกแลตซิส "โรคของผู้หญิงยุคใหม่ "

นำเสนอเมื่อ : 1 มี.ค. 2552

" โรคช็อกโกแลตซิส "โรคของผู้หญิงยุคใหม่ "

ผู้หญิงหลายท่านอาจเกิดอาการปวดท้องเวลาเป็นประจำเดือน เพราะ **prostaglandin** ที่หลั่งออกมาในช่วงเป็นประจำเดือน นอกจากปวดท้องแล้วก็อาจจะมีอาการอย่างอื่นร่วมด้วย เช่น ท้องเสีย คลื่นไส้ อาเจียน

Prostaglandin : สารชนิดหนึ่งในร่างกายซึ่งคล้ายฮอร์โมน คือ ตันเหตุที่ทำให้ปวดท้องขณะมีประจำเดือน และ เป็นสารชนิดที่ทำให้ผู้หญิงเราเกิดอาการปวดท้องตอนจะคลอดลูก... สารนี้จะกระตุ้นให้กล้ามเนื้อมดลูกหดตัว เพื่อช่วยให้ร่างกายขับประจำเดือนออกมา.....

บางท่านอาจเริ่มวิตกกังวลถึงโรคร้ายที่ผู้หญิงมักจะกลัว ไม่ว่าจะเป็น เนื้องอก มะเร็ง ผังผืด ที่อาจพบในระบบสืบพันธุ์

โรคช็อกโกแลตซิส (chocolate cyst : one having dark, syrupy contents, resulting from collection of hemosiderin following local)

1. คำจำกัดความของโรคช็อกโกแลตซิส

ช็อกโกแลตซิส หมายถึง "ถุงน้ำที่มีสารของเหลวสีคล้ายกับช็อกโกแลตอยู่ภายใน" ความรุนแรงมากพอสมควร

--การเรียกตามลักษณะที่เห็นความจริงแล้ว คำเต็มก็คือ..... "โรคเยื่อโพรงมดลูกเจริญผิดที่ หรือ เอ็นโดเมทริโอซิส "

ปกติตัวเซลล์เยื่อโพรงมดลูก ควรจะอยู่เฉพาะภายในโพรงมดลูกเท่านั้น เมื่อใดก็ตามที่ตัวเยื่อโพรงมดลูกนี้กระจายออกนอกตัวโพรงมดลูกไปเกาะอยู่ที่ใดก็ตามก็จะเป็นโรคของตำแหน่งนั้นเกิดขึ้น

2. ในปัจจุบันพบผู้ป่วยที่เป็นโรคนี้น้อยแค่ไหน โรคนี้พบได้บ่อยขึ้นอยู่กับอายุของผู้ป่วย

--เราจะพบมากที่สุดก็คือ พบได้ 10- 20% ในกลุ่มของผู้ที่อยู่ในวัยที่มีประจำเดือน

--กลุ่มคนลูกยากจะเป็น 30-45% คำว่าผู้ป่วยที่มีลูกยากก็คือ คู่สมรสที่แต่งงานเกิน 1 ปี มีเพศสัมพันธ์สม่ำเสมอ และไม่สามารถตั้งครรภ์ได้เอง

3. กลไกที่ก่อให้เกิดโรค --- ปัจจุบันนี้เรายังไม่ทราบกลไกที่ทำให้เกิดโรคที่แท้จริง แต่มีทฤษฎีหนึ่งที่เชื่อถือคือ ทฤษฎีของแฮมมิลตัน จะมีเลือดประจำเดือนส่วนน้อยส่วนหนึ่งไหลกลับเข้าไปในช่องท้อง โดยผ่านท่อนำไข่ เลือดประจำเดือนที่ไหลเข้าสู่ของท้องก็จะนำเซลล์ของเยื่อโพรงมดลูกไปด้วย แต่ตำแหน่งของเซลล์นี้ถ้าไปฝังตัวอยู่ที่อวัยวะไหนก็จะทำให้เกิดโรคนี้อขึ้นในอวัยวะนั้น ส่วนมากเราจะพบมากในบริเวณรังไข่

4. นอกจากนั้นยังมีปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดโรคอีกหรือไม่

ผู้หญิงปกติทุกคนจะมีการไหลย้อนกลับของเลือดประจำเดือน แต่บางคนเป็นโรค, บางคนไม่เป็นโรคนี้อขึ้นอยู่กับปัจจัยเสี่ยง คือ

4.1 มีประวัติครอบครัว โดยเฉพาะทางมารดาหรือว่าพี่สาว, น้องสาวของผู้ป่วย ถ้าเกิดเป็นโรคนี้อตัวผู้ป่วยจะมีโอกาสเป็นโรคที่สูงขึ้นมากกว่าคนทั่วไป 3-10 เท่า

4.2 กลุ่มผู้ป่วยที่มีการทำงานของรังไข่ยาวนาน ๆ
รังไข่ทำงานนานในกรณีที่เริ่มมีประจำเดือนตั้งแต่อายุน้อยหรือประจำเดือนรอบสั้น เดือนหนึ่งมีมากกว่า 2 ครั้ง หรือออกมากหรือออกนานมากกว่า 7 วัน

4.3 กลุ่มที่มีความผิดปกติโดยกำเนิด ของทางออกของประจำเดือน กรณีนี้เราจะเจอได้ในกรณีที่ผู้ป่วยมีปัญหาเยื่อพรหมจารีปิด

5. ปัจจัยลดความเสี่ยงของโรคอยู่ 3 ปัจจัย คือ

5.1 การตั้งครรภ์ ผู้หญิงที่มีการตั้งครรภ์หลายครั้งโอกาสเป็นโรคก็จะน้อยลง การตั้งครรภ์ผู้หญิงจะไม่มีภาวะของการมีประจำเดือนไปเป็นเวลา 9-10 เดือน หญิงที่รับประทานยาคุมกำเนิด ซึ่งยาคุมกำเนิดจะมีฮอร์โมนที่มีชื่อว่า โพรเจสเตอโรน

5.2 การออกกำลังกายมาก ๆ
โดยเฉพาะการออกกำลังกายตั้งแต่วัยรุ่นจะต้องออกกำลังกายมากกว่าสัปดาห์ละ 7 ชม. อันนี้จะเป็นการลดฮอร์โมนเอสโตรเจน เป็นผลทำให้เกิดโรคนี้อน้อยลง

5.3 การสูบบุหรี่ จะทำให้เกิดเอสโตรเจนน้อยลง โอกาสการเกิดโรคก็จะน้อยลง แต่ที่กล่าวมาก็ไม่ ได้หมายความว่าจะสนับสนุนให้ผู้หญิงทุกคนต้องสูบบุหรี่

6. ลักษณะอาการผิดปกติเบื้องต้นเป็นอย่างไร

6.1 คนไข้จะมีอาการปวดประจำเดือนทุกเดือน
แต่อาการปวดประจำเดือนก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็นโรคนี้อ ซึ่งลักษณะอาการปวด คือ มีอาการปวดอย่างรุนแรงและจะปวดมากขึ้นทุกเดือน เป็นอย่างนี้มากขึ้นไปเรื่อย ๆ

6.2 มีอาการเจ็บปวดเวลามีเพศสัมพันธ์

6.3 ผู้ป่วยจะมีบุตรยาก

7. เราจะทราบได้อย่างไรว่าเป็นโรคนี้อหรือไม่

อาศัยจากประวัติก่อนทำการตรวจร่างกายคนไข้ และจะมีการช่วยวินิจฉัยหลายอย่าง เช่น

...การทำอัลตราซาวด์ สองกลอง ตรวจภายในอุ้งเชิงกราน การเจาะเลือดตรวจทูเมอร์

--การวินิจฉัยโรค ถ้าเกินเราอัลตราซาวด์แล้วเราเห็นก้อนชัด ๆ ก็จะสามารถบอกได้ทันที แต่ในกลุ่มที่คนไขที่มีผลการตรวจคนไข้มืดมน กลุ่มนี้เรามักจะต้องใช้วิธีสองกลองตรวจภายในอุ้งเชิงกราน

8. วิธีการรักษาในปัจจุบัน

วิธีการรักษาในปัจจุบันมีหลายแบบ

1. การฉายยา 2. การผ่าตัด 3. ใข้ยาร่วมกับการผ่าตัด

จะคำนึงถึงอาการของผู้ป่วย ความต้องการในการมีลูกและความรุนแรงของอาการ

--การใข้ยารักษา มีอยู่ 2 กลุ่มแพทย์จะต้องใ้คนไข้อยู่ในภาวะไม่มีประจำเดือน เพื่อป้องกันไม่ใ้มีการไหลย้อนกลับของเลือดประจำเดือนเข้าไปในช่องท้อง เป็นยาที่ใ้คนไข้หมดประจำเดือน - --เหมือนคนในวัยทอง ---หรือเหมือนหญิงตั้งครรภ์

--ส่วนการผ่าตัด จะใ้ในกรณีที่ตัวโรครุนแรง

ชนิดที่ 1 การผ่าตัดออกหมด ผลการผ่าตัดใ้คนไข้หายจากโรค แต่คนไข้ก็จะไม่สามารถมีบุตรได้อีก

ชนิดที่ 2 ก็คือ การผ่าตัดเพื่อเอาตำแหน่งของพยาธิสภาพออก ข้อดีของการผ่าตัดนี้ก็คือ ผู้ป่วยสามารถมีบุตรได้อีก แต่ข้อเสียก็คือ ตัวโรคสามารถกลับมาเป็นใหม่ได้อีก

9. ผลจากการใ้ยาที่ใ้คนไข้หมดประจำเดือน จะมีผลแทรกซ้อนอย่างไรเกิดขึ้นบ้าง

--หลักการจะใ้คนไข้ไม่มีประจำเดือนประมาณ 6-9 เดือน จริง ๆ เป็นระยะที่สั้น ถ้าใ้ยาใ้ใ้ไม่มีประจำเดือนเหมือนวัยทอง ...จะมีอาการหงุดหงิด ซาปลายมือ ปลายเท้า

10. จะมีโอกาสกลับมาเป็นซ้ำอีกหรือไม่ --- ในกรณีที่เรผ่าตัดเอาเฉพาะพยาธิสภาพออก โดยที่เก็บตัวมดลูกและรังไข่ไว้คนไข้ ก็จะมีโอกาสกลับเป็นซ้ำอีก

11. อันตรายของโรคนี้มากน้อยแค่ไหน ---ในกรณีที่เป็นมาก ๆ คนไข้จะมีพังพืดเกิดขึ้นในอุ้งเชิงกราน ผังพืดที่เกิดขึ้นมีการรัดอวัยวะที่สำคัญหลายอย่าง เพราะฉะนั้นการผ่าตัดจำเป็นจะต้องอาศัยฝีมือของศัลยแพทย์ที่ดี

--พอประจำเดือนมาครั้งต่อไป ตัวโรคก็จะโตขึ้นเรื่อย ๆ ระหว่างนั้นหากมีภาวะแทรกซ้อน เช่น ก้อนซอกโกแลตซิสเกิดแตก สารของเหลวที่อยู่ภายในก็จะออกมากระตุ้นเยื่อช่องท้องใ้คนไข้มีอาการปวดท้องอย่างรุนแรง ซึ่งจำเป็นจะต้องใ้ได้รับการผ่าตัดฉุกเฉิน

12. การป้องกันควรทำอย่างไร 12.1 เพื่อป้องกันการไหลย้อนกลับของเลือดประจำเดือน ก็ควรหลีกเลี่ยงการตรวจภายใน หรือ มีเพศสัมพันธ์ขณะที่มีประจำเดือน

12.2 ในหญิงกลุ่มที่มีอัตราเสี่ยงสูง เช่น มีประวัติครอบครัวเป็นโรคนี้ เราอาจพิจารณาใ้การป้องกันด้วยการกินยาคุมกำเนิด เริ่มตั้งแต่วัยเริ่มมีประจำเดือนและหยุดยาต่อเมื่อมีบุตร

12.3 ขอแนะนำให้ผู้หญิงที่แต่งงาน ตั้งครรภ์เร็ว ๆ

13. ข้อเสนอแนะ

ท่านที่มีอาการผิดปกติดังกล่าว โดยเฉพาะกลุ่มผู้ป่วยที่มีบุตรยาก ถ้าเกิดไม่แน่ใจในอาการควรจะได้รับการศึกษาและการตรวจจากแพทย์โดยเร็ว

สามารถหาอ่านเพิ่มเติมได้จากหลายแหล่งดังนี้

จาก forward mail ในหลายเว็บจะมีข้อมูลเดียวกัน เช่น <http://www.thaihealth.info/health41.htm>

ผู้ช่วยศาสตราจารย์นายแพทย์สมชาย สุวจันทร์แพทย์ จากภาควิชาสูติศาสตร์รีเวช วิทยาลัยแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ตอบไวหลายประเด็น

1. ทำไมหญิงยุคใหม่เป็นโรคนี้กันมากขึ้น ?

---"ถ้าดูในเรื่องงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเยื่อบุโพรงมดลูกเติบโตผิดปกติพบว่า ถ้านำผู้หญิง 100 คนมาทำการส่องกล้องเข้าไปดูในขณะที่มีประจำเดือน ผู้หญิงเกือบทั้ง 100 คน จะมีภาวะเลือดระดูไหลย้อนกลับเข้าไปในช่องท้องทุกคน"

2. ทำไมบางคนเกิดอาการเป็นถุงน้ำซึ่งทำให้เกิดความเจ็บปวดมากมาย แต่บางคนไม่เป็น ? -

- คนไข้กลุ่มที่เป็นถุงน้ำมักจะมีปัญหาในเรื่องภูมิคุ้มกันบางอย่างบกพร่องซึ่งไม่สามารถจะทำลายเยื่อบุโพรงมดลูกที่เติบโตผิดปกตินี้ได้ ในขณะที่ผู้หญิงปกติทั่วไปจะมีภูมิคุ้มกันซึ่งสามารถทำลายเยื่อบุโพรงมดลูกที่เจริญเติบโตผิดปกติได้ "ส่วนที่ดูเหมือนกันว่าผู้หญิงในปัจจุบันเป็นโรคนี้กันมาก ก็เพราะความเจริญก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยี"

3. อาการที่นำสงสัยว่า จะเป็นถุงน้ำซ็อกโกแลตเกี่ยวกับเรื่องเยื่อบุโพรงมดลูกเจริญเติบโตผิดปกติ

--- ผู้หญิงที่เป็นเยื่อบุโพรงมดลูกเจริญเติบโตผิดปกติ จะมีอาการปวดท้องมากเวลาที่มีประจำเดือน

"การที่จะแยกว่าอาการปวดท้องเมื่อมีประจำเดือนจะเป็นอาการที่บ่งบอกว่าสิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึงคือเรื่องอายุ นั่นคือถ้าอายุยังไม่มาก แล้วปวดท้องเวลาที่มีประจำเดือน ส่วนใหญ่จะเป็นอาการปวดท้องธรรมดา แต่กรณีที่ไม่เคยปวดประจำเดือนมาก่อน พออายุ 30 ปีขึ้นไปอยู่ๆ ก็มีอาการปวดประจำเดือนขึ้นมา และปวดมากขึ้นเรื่อยๆ ในแต่ละเดือนที่ผ่านไป อาการดังกล่าวค่อนข้างบ่งชี้ว่าน่าจะเป็นเยื่อบุโพรงมดลูกเจริญเติบโตผิดปกติ"

4. ถุงน้ำซ็อกโกแลตเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือไม่ ?

- ผู้หญิงหลายคนที่เป็นโรคถุงน้ำซ็อกโกแลตได้รับการรักษาโดยการผ่าตัดเอาถุงน้ำออกและหลายๆกรณีแพทย์บางคนผ่าตัดเอามดลูกและรังไข่ออกไปด้วยในคราวเดียวกันด้วย